

– обов'язок юридичних осіб, що є членами Датського агентства міжнародного розвитку (DANIDA), включати «антикорупційні положення» у зовнішньоторговельні контракти та необхідність підписання декларації про невинення корупційних діянь (Данія);

– суцільна комп'ютеризація роботи складових сектору державного управління та надання адміністративних послуг, відкрита система здійснення державних закупівель із доступом до мережі Інтернет (Фінляндія, Грузія);

– організація вільного доступу компетентних правоохоронних органів у рамках відповідних угод до міжнародних баз даних з метою виявлення майна та банківських рахунків за кордоном державних службовців або високопосадовців (Молдова).

Список використаних джерел:

1. Безкарність та недієве правосуддя тримають Україну на корупційному дні. Офіційний портал Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediieve-pravosuddia-trymaut-ukrainu-na-koruptsiinomomu-dni/>

2. Рейтинг корупції ЕУ: Україна на першому місці серед 41 країни. ЛІГА.Новини. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://news.liga.net/ua/news/politics/14730211-reyting_korupts_e_u_ukra_na_na_pershomu_m_sts_sered_41_kra_ni.htm

3. Кремянская Е. UK Bribery Act. Закон Великобритании о борьбе со взяточничеством. 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.complianceblog.ru/?p=66#_ednref1

4. В Англии вступил в силу «Закон о криминальных финансах». 2017. URL: <https://newizv.ru/article/general/09-06-2017/teper-ne-spryacheshsya-v-anglii-vstupil-v-silu-zakon-o-kriminalnyh-finansah>

5. Бочарников И. Зарубежный опыт противодействия коррупции. Актуальные проблемы противодействия коррупции. 2008. № 6 (351). С. 21.

6. Литвинский Д. Иммунитет иностранных государств от взыскания во Франции. Новый французский закон Сапэн 2. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://zakon.ru/blog/2017/1/31/immunitet_inostrannyh_gosudarstv_ot_vzyskaniya_vo_francii_novyj_francuzskij_zakon_sapen_2

7. Special Action Plan as part of the National Strategy for tackling the grey economy and economic crime for 2016-2020. Good practice fiche. P. 1-5.

8. Дрэгюлян А., Нестор С. Опыт противодействия коррупции в европейских странах (Финляндия, Литва, Словения, Нидерланды и Словакия). Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 1 (11). С. 315-323.

9. Моисеев В. Европейский опыт борьбы с коррупцией. Человек и труд. 2011. № 10-11. URL: http://kaknado.info/home/corruption_europe/

10. Дедей В. Пример для Украины. В Дании установили забавный памятник коррупции. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://hyser.com.ua/community/primer-dlya-ukrainy-v-danii-ustanovili-zabavnyj-pamyatnik-korruptsii-191835>

11. Министерство юстиции Грузии: Правительство одобрило Антикоррупционную стратегию и план действий по борьбе с коррупцией на 2017-2018 гг. URL: <http://www.justice.gov.ge/News/Detail?newsId=7514>

12. Об утверждении Национальной стратегии по неподкупности и борьбе с коррупцией на 2017-2020 годы: Постановление Парламента Республики Молдова. 30.03.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=370789&lang=2>

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017

УДК 342.345.54

Буран Олександр Андрійович

аспірант кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

У статті висвітлено адміністративно-правове регулювання в інформаційній сфері. Розглянуто особливості інформаційних правовідносин. Розкрито основні проблеми адміністративно-правового регулювання у зазначеній сфері та запропоновані можливі шляхи удосконалення.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, інформаційні правовідносини, інформаційна сфера, інформація, інформаційне законодавство.

Buran A. A. ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE INFORMATIONAL SPHERE

The article covers the administrative-legal regulation in the information sphere. Features of information legal relations are considered. The basic problems of administrative-legal regulation in the given sphere are revealed and the possible ways of improvement are offered.

It is noted that in order to introduce the world experience of proper administrative and legal regulation of the information sphere, it is necessary to carry out the following measures: to develop the bases of high-quality work of the authorities; to adopt state programs aimed at development and improvement of the state personnel policy in the field of legal regulation of relations in the information environment; To promote confidence in the authorities by ensuring openness and transparency (within the current legislation) of legal regulation.

It is stressed that the implementation of these measures is impossible without reforming the information legislation, which must pass certain stages - in the first place, it is necessary to introduce a number of amendments to the legislation in this area; therefore - the codification of the legislation on information. It is about adoption of the Code of Laws of Ukraine on information in which all the legal institutes of this branch would be systematized. The following will contribute to the improvement of information legislation and facilitate its administrative-legal regulation.

Key words: administrative-legal regulation, information legal relations, information sphere, information, information legislation.

Постановка проблеми. В сучасних умовах знання та інформація постають стратегічними ресурсами розвитку цивілізації. Надвисокі темпи розвитку інформаційних технологій, активне використання засобів обробки та передачі даних кардинально змінюють всі сторони життя людства. Більшість дослідників вважають XXI століття – століттям формування інформаційного суспільства, яке приходить на зміну індустріальному. Усе це робить актуальним питання юридичного обґрунтування суспільних відносин в інформаційній сфері. Провідну роль тут відіграє право, котре, з одного боку, диктує, регулює й одночасно випробовує всі аспекти нинішнього інформаційного середовища, а з іншого – змінюючись виявляє нові об'єкти регулювання та трансформує методи своєї дії на відносини у суспільстві. Актуальність дослідження основних закономірностей адміністративно-правового регулювання відносин в інформаційному середовищі України зумовлена виникненням якісно нових соціальних явищ, що пов'язані з інформацією, і, відповідно, увагою законодавця до впорядкування цієї галузі суспільних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковою та теоретичною основою дослідження стали праці таких вітчизняних та зарубіжних дослідників як Ю.Битяк, В.Авер'янов, В.Колпаков, В.Ортинський, І. Коліушко, О. Остапенко, Д. Лук'янець, В. Олуйко, В. Селіванов, О. Скакун, Ю. Бурило, Г. Берксдейл, П. Страсманн та ін.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у розкритті особливостей адміністративно-правового регулювання інформаційної сфери.

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою побудови і ефективного функціонування незалежної та суверенної держави є всебічне забезпечення її національної безпеки у всіх сферах діяльності держави як в межах своїх національних кордонів, так і світовому середовищі. Регулювання зазначеної діяльності визначається внутрішнім законодавством країни та ратифікованими дво- і багатосторонніми міжнародними угодами, які, за конституцією України, стають частинною національного законодавства [1].

Невід'ємною складовою національної безпеки держави завжди була інформаційна безпека. Її питома вага зростає прискореними темпами. Це насамперед обумовлено стрімким розвитком технологій засобів зв'язку та інформаційних технологій, що обслуговують численні портали Інтернету. Завдяки цьому розширюється сфера внутрішньої інформаційної діяльності, міжнародного інформаційного співробітництва. Проте одночасно з'являються нові виклики національній безпеці, нейтралізація яких і потребує створення насамперед правового поля, у межах якого здійснювалося б інформаційне співробітництво, а також розробки та вжиття відповідних заходів політичного, економічного, технологічного характеру.

Як наслідок, законодавча влада має забезпечити ефективне юридичне впорядкування суспільних відносин в інформаційному середовищі. Вже в період незалежної України було ухвалено значну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання відносин у сфері інформації, зокрема Закони України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [2], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [3], «Про інформаційні агентства» [4], «Про рекламу» [5], «Про електронний цифровий підпис» [6], «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007– 2015 роки» [7], «Про захист персональних даних» [8], «Про доступ до публічної інформації» та ін.

Надійність правової системи пов'язано, по-перше, зі становленням і розвитком інформаційної сфери суспільства як середовища суспільних і правових відносин; по-друге, зі створенням та експлуатацією національного й інтернаціонального потенціалу інформаційних і комунікативних

технологій; по-треге, необхідністю регулювання інформаційних взаємин між людьми, соціальними групами й державою.

Таким чином, пошук ефективних способів, механізмів забезпечення інформаційних потреб громадян у нових інформаційних умовах є необхідним. Оскільки процеси державного управління стають інформаційно що раз більш залежними, то раціональне й науково-вивірене інформаційно-аналітичне забезпечення набуває значення механізму взаємодії громадян з органами державного управління. Вирішення проблеми правового регулювання в інформаційній сфері дасть змогу створити єдине (уніфіковане) нормативно-правове регулювання доступу громадян до інформації, а також продовжити процес реформування в системі органів виконавчої влади та в системі державної служби, оскільки такі процеси безпосередньо впливають на забезпечення прав громадян в інформаційній сфері.

Вагоме значення має реалізація національних проектів в галузі освіти, охорони здоров'я, сільського господарства, у житловому секторі, які ґрунтуються на використанні новітніх інформаційних технологій. Очевидно, що в цьому випадку вже замало керуватися тільки традиційним адміністративним досвідом, треба використовувати практичні знання, отримані в процесі реалізації правових норм, як інформацію, що відображає сутність управлінських процесів в даній сфері.

Отже, у суспільстві існують правовідносини, які сформовані у зв'язку та з приводу інформації; у чинних нормах національного права та міжнародно-правових нормах врегульовано правові відносини в інформаційному середовищі; у ході здійснення правового регулювання у зв'язку з реалізацією органами державної влади чи місцевого самоврядування своїх повноважень, формуються структурні зв'язки між учасниками правовідносин даної сфери, які у свою чергу теж мають бути врегульовані нормами права. Таке правове регулювання проводиться за допомогою адміністративно-правових норм, що перетворює згадані правовідносини у адміністративно-правові.

Адміністративно-правові відносини в сфері інформації є різновидом суспільних відносин, оскільки в даних правовідносинах обов'язково беруть участь як суб'єкти інформаційної діяльності держава, фізичні, юридичні особи або їх об'єднання, а також є організаційними, у ході їх виникнення розв'язуються питання управлінської діяльності [9].

Специфічність правовідносин в інформаційній сфері полягає в тому, що такі правовідносини виникають, розвиваються й припиняються в ході обігу інформації; ними опосередковується державна політика визнання, додержання та охорони основних прав і свобод людини в даній сфері; ними з врахуванням особливостей та юридичних характеристик інформації та інформаційних об'єктів відображено особливості застосування адміністративного методу нормативно-правового регулювання при здійсненні інформаційних прав та свобод.

Як було зазначено, в Україні започаткована нормативно-правова база, яка спрямована на врегулювання відносин у сфері інформації, але на сьогодні вона є недосконалою.

Як з'ясовано, найважливішими нормативно-правовими актами, якими керуються посадові особи органів державної влади, місцевого самоврядування і суб'єкти адміністративно-правової інформаційної політики – є Закони України «Про доступ до публічної інформації» та «Про інформацію». Водночас відсоток очільників влади, що керуються при врегулюванні інформаційних відносин відомчими нормативними актами міністерств, відомств, службовими інструкціями, вищий, ніж аналогічний показник у суб'єктів інформаційної політики (23,75% проти 11,30%). Як засвідчено, показник суб'єктів адміністративно-правової інформаційної політики, які у своїй інформаційній діяльності послуговуються Конституцією України, значно вищий, ніж аналогічний показник у посадовців органів влади (18,37% проти 7,50%) [10].

Відповідно, вище зазначене засвідчує, що як характерну особливість адміністративно-правового регулювання в інформаційній сфері слід вказати існування великої кількості підзаконних нормативно-правових актів, які, будучи однією з форм правового регулювання, покликані забезпечувати дієвість норм Конституції та законів. Такі особливості можна пояснити тим, що, по-перше, частіше правова база створювалась протягом тривалого часу; по-друге, правові акти створювались різними законотворчими органами. Значна кількість зазначених актів володіє різною юридичною силою. Окремі з них розповсюджуються на різних суб'єктів інформаційних правовідносин, мають певні протиріччя та неузгоджені між собою. У зв'язку з браком регулюючих норм, норми інформаційного законодавства в більшості випадків витлумачено у відомчих нормативних актах і посадових інструкціях, які у свою чергу, містять прогалини. Тож, підбито підсумок, що норми інформаційного законодавства в більшості випадків витлумачено у відомчих нормативних актах і посадових інструкціях. Враховуючи такий стан правового регулювання інформаційної сфери, більшість посадових осіб вважають, що для удосконалення практики реалізації положень актів інформаційного законодавства, необхідна його кодифікація. Зазначену позицію ми підтримуємо, але в першу чергу, слід звернути увагу на запровадження світового досвіду належного адміністративно-правового регулювання інформаційної сфери.

Таким чином, важливим завданням є забезпечення вдосконалення практики розробки та адміністративно-правового регулювання інформаційних правових відносин у міжнародних договорах України. В нинішніх умовах зазначені договори є важливим юридичним інструментом, що здатний забезпечити міждержавну взаємодію у ході впровадження в життя суспільства новацій інформаційної епохи.

Також, у цьому контексті, слід звернути увагу, що з метою удосконалення правового регулювання державою інформаційної сфери більшість розвинених світових країн поліпшили механізм такого регулювання через реформування його системи. Внаслідок таких реформ, змінилося сприйняття ролі органів державної влади в управлінні та регулюванні інформаційної сфери та у діяльності, направленої на задоволення потреб споживачів інформації. Пріоритетним визнано своєчасність, якість і швидкість надання інформаційних послуг. Для втілення поставленої мети державою сформовано ряд установ, єдиною компетенцією яких є здійснення адміністративного регулювання інформаційної сфери.

Відповідно, реальність запровадження аналогічних підходів до державного управління в правовому полі України обумовлюється потребою зміни форми взаємовідносин органів влади як з населенням країни, так і між собою, перехід з правовідносин «командного» типу до «сервісного».

З врахуванням світового досвіду адміністративно-правового регулювання відносин у сфері інформації та за умов продовження реформи адміністративних органів влади в Україні свідчить про потребу опрацювання концепції утворення відокремлених інформаційних підрозділів або служб, до обов'язків яких входило б врегулювання правовідносин, пов'язаних із створенням, збиранням, одержанням, зберіганням, використанням, поширенням, охороною та захистом інформації.

На необхідності врахування світового досвіду при визначенні форм і методів правового регулювання відносин в інформаційній сфері наголошують дані соціологічного опитування посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування та суб'єктів адміністративно-правового регулювання, більшість з яких підтримують таку необхідність.

Висновки. Таким чином, для запровадження світового досвіду належного адміністративно-правового регулювання інформаційної сфери треба провести такі заходи: розробити основи якісної роботи органів влади; прийняти державні програми, спрямовані на розвиток та вдосконалення державної кадрової політики у сфері правового регулювання відносин в інформаційному середовищі; сприяти підвищенню довіри до органів влади шляхом забезпечення відкритості і прозорості (у межах чинного законодавства) правового регулювання.

Відповідно, здійснення цих заходів не можливе без реформування інформаційного законодавства, яке повинно пройти певні етапи – у першу чергу необхідним є внесення ряду змін до законодавства в даній сфері; відтак – кодифікація законодавства про інформацію. Йдеться про ухвалення Кодексу законів України про інформацію, у якому би систематизувались усі правові інститути даної галузі. Наведене у подальшому сприятиме удосконаленню інформаційного законодавства та полегшить його адміністративно-правове регулювання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Закони України. – К.: Книга, 1997. – Т. 10. – С. 5–40.
2. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
3. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05. 07. 94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>
4. Про інформаційні агентства: Закон України від 28.02.95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80>
5. Про рекламу: Закон України від від 03.07.96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>
6. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 06.10.2016, ВВР, 2016, N 47, ст.800 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/852-15>
7. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007– 2015 роки: Закон України від 09.01.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
8. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
9. Бурило Ю. П. Організаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Ю. П. Бурило. – К., 2008. – 18 с.
10. Біленька Д. О. Адміністративно-правове регулювання інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. О. Біленька ; наук. кер. В. М. Гаращук ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2017